

Анотація

Ляхович У. І. Інститут заохочення як механізм впливу на державного службовця. – Стаття.

У статті проаналізовано умови та принципи застосування заохочень до державних службовців, обґрунтовано пропозиції щодо вдосконалення їх правового регулювання.

Ключові слова: заохочення, принципи заохочувального процесу, умови застосування заохочень, види заохочень.

Аннотация

Ляхович У. И. Институт поощрения как механизм влияния на государственного служащего. – Статья.

В статье анализируются условия и принципы применения поощрений к государственным служащим, обосновываются предложения по совершенствованию их правового регулирования.

Ключевые слова: поощрение, принципы поощрительного процесса, условия применения поощрений, виды поощрений.

Summary

Lyakhovich U. I. Institute of encouragement as mechanism of influence on a civil servant. – Article.

In the article terms and principles of application of encouragements are analysed to the civil servants and suggestions are grounded in relation to perfection of them legal adjusting.

Key words: encouragement, principles of encouraging process, languages of application of encouragements, types of encouragements.

УДК 341.29

О. В. Кирилюк

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ІНФОРМАЦІЙНОЇ БЕЗПЕКИ В УМОВАХ РОЗБУДОВИ ІНФОРМАЦІЙНОГО СУСПІЛЬСТВА В УКРАЇНІ

Перехід України до суспільства нового типу змушує по-новому дивитися на обороноздатність держави та значно актуалізує інформаційну складову в межах державної стратегії безпеки. Питання забезпечення інформаційної безпеки України є надзвичайно актуальним у контексті тривалої інформаційної агресії Російської Федерації, що супроводжує та посилює наслідки «традиційної» військової агресії. Трагічні події останніх місяців продемонстрували абсолютну неготовність нашої держави до протистояння в інформаційній сфері, що мало вкрай негативні наслідки та призвело до численних людських втрат, окупації території Автономної Республіки Крим.

Метою статті є аналіз стану нормативно-правового забезпечення сфери інформаційної безпеки України та обґрунтування необхідності реформування державної інформаційної політики в умовах розбудови інформаційного суспільства. Важливість розробки інформаційної складової державної безпеки демонструється на прикладі агресії Російської Федерації проти України.

Під час російсько-українського конфлікту найбільш потужними інструментами психологічно-інформаційного впливу стали телебачення та соціальні мережі. Російський медійний контент має досить високу частку присутності в українському інформаційному просторі. Російські медіа були доволі послідовними, оперативно й регулярно висвітлюючи події в Україні, супроводжуючи це хоч і недостовірними, проте вкрай ілюстративними фото- й відеоматеріалами.

Наразі для України важливо знайти власні способи нейтралізації негативних зовнішніх впливів, чого можна досягти лише шляхом вироблення стратегії державної інформаційної політики, що включатиме як оборонну, так і наступальну складову. Українці необхідно запропонувати незалежні, якісні альтернативні українськомовні ресурси, репутація яких повинна бути безперечною, а структура власності – прозорою та некорумпованою.

В умовах інформаційного суспільства створюються фактично безмежні можливості для встановлення контролю й маніпулювання громадською думкою. Інформація стає найбільш цінним ресурсом, який за умови використання відповідних технологій може бути перетворений на ефективну зброю, нищівний ефект якої досі недооцінюється.

Український медійний простір є абсолютно незахищеним і відкритим для будь-якого зовнішнього впливу. Наша медіаприсутність в інформаційному просторі інших держав також могла би бути кращою. Відсутня єдина державна інформаційна політика. ЗМІ працюють на своїх власників, виконуючи їхні замовлення та підвищуючи їхні рейтинги. Абсолютно нерозвиненою й неефективною виявилася також контрпропаганда. Україна втратила момент, коли слід було розгорнути патріотичну інформаційно-роз'яснювальну кампанію та пояснити людям усю фіктивність будь-яких референдумів і проголошень так званих суверенних республік із юридичної точки зору. Натомість мовчанням українських ЗМІ скористалася російська пропаганда, яка всупереч основоположним нормам і принципам міжнародного права сприяла дестабілізації ситуації в Криму та на Південному Сході України. Причина цього є очевидною: тривале багаторічне недбале ставлення української влади до формування державної інформаційної політики та забезпечення інформаційної безпеки України.

Ціллю державної інформаційної політики є надання права всім громадянам на доступ до інформації та знань, а також їх використання з метою забезпечення прозорості управління й просування демократичних ідеалів. Чим більше інформації щодо діяльності органів державної влади знаходиться у відкритому доступі, тим меншими будуть можливості приховування незаконних дій, випадків корупції та неналежного управління. Крім того, державна інформаційна політика охоплює питання власності на ЗМІ, критичної інформаційної інфраструктури, функціонування національного медіапростору, протидії негативним зовнішнім інформаційним впливам та розробки власного кіберпотенціалу.

Натомість інформаційну безпеку в широкому розумінні можна розглядати як комплекс дій, спрямованих на забезпечення права на інформацію та свободи інформаційної діяльності, захист інформації й права власності на інформацію, а також захист від шкідливої інформації та негативних інформаційних впливів.

З метою гарантування й підтримки інформаційної безпеки держави необхідно насамперед розробити відповідну чітку державну інформаційну політику. Зростання глобальних інформаційних потоків і суттєва залежність розвитку держав від сучасних інформаційних технологій значно підвищують їх вразливість до різноманітних інформаційних загроз, як безпосередніх, так і прихованих. У XXI ст. абсолютною необхідністю є розробка концепції інформаційної безпеки держави.

Це завдання набуває особливої актуальності в контексті збільшення кількості випадків використання кіберелементу в міждержавних конфліктах. Держави стають жертвами кібератак, кібертероризму або взагалі втягуються в повномасштабну інформаційну війну. Для України ці питання набули особливої актуальності в контексті агресії, яку проявляє Російська Федерація проти нашої держави. Досвід України яскраво продемонстрував, що неготовність до інформаційного протистояння та відсутність відповідного кіберпотенціалу можуть мати катастрофічні наслідки для держави, її суверенітету й територіальної цілісності.

Значна частина питань щодо функціонування інформаційної сфери в Україні досі залишається недостатньо врегульованою на законодавчому рівні. Це стосується як проблем інфраструктури, діяльності ЗМІ, електронного врядування, формування інформаційного суспільства, так і більш глобальних питань забезпечення інформаційної безпеки й розвитку власного кіберпотенціалу.

Українською рисою нормативно-правового регулювання інформаційної безпеки України є відсутність єдиного комплексного загальнообов'язкового документа та розпорошеність окремих питань у численних нормативно-правових актах різної юридичної сили. При цьому важливі питання закріплюються на рівні підзаконних нормативно-правових актів, що свідчить про те, що Україна до останнього часу не усвідомлювала всієї важливості інформаційної безпеки.

Не менш важливою проблемою для ефективного забезпечення інформаційної безпеки України є неузгодженість нормативно-правових актів між собою та із чинною Конституцією України. Характерною рисою національного інформаційного законодавства є декларативність багатьох норм.

Українське національне законодавство залишається фактично глухим до викликів сучасності в контексті формування державної інформаційної політики. Так, відповідно до ч. 1 ст. 17 Конституції України захист інформаційної безпеки є однією з найважливіших функцій держави, справою всього українського народу [1]. Крім того, інформаційна безпека України є невід'ємною складовою національної безпеки та критично важливою умовою для забезпечення суверенітету й територіальної цілісності держави. Основою інформаційної безпеки держави повинна стати науково обґрунтована та практично орієнтована державна інформаційна політика, яка максимально повно враховувала б увесь комплекс безпекових питань.

Відповідно до Закону України «Про національну програму інформатизації» від 1998 року головною метою Національної програми інформатизації є створення необхідних умов для забезпечення громадян і суспільства своєчасною, достовірною й повною інформацією шляхом широкого використання інформаційних технологій, забезпечення інформаційної безпеки держави. Закон надає також визначення інформаційного суверенітету держави як здатності держави контролювати та регулювати потоки інформації в державі з метою дотримання законів України, прав і свобод громадян, гарантування національної безпеки держави [2]. Однак доречність виділення інформаційного суверенітету в окрему категорію є доволі сумнівною з огляду на забезпечення відкритості Інтернету та свободи слова.

Так і не було прийнято запропонований ще в 1999 році проект Закону України «Про інформаційний суверенітет та інформаційну безпеку України» [3].

У 2004 році на розгляд Верховної Ради України було подано законопроект «Про інформаційну безпеку України», який було піддано значній критиці [4]. Проектом залишилися також підготовлена експертами Українського центру економічних і політичних досліджень імені Олександра Разумкова в 2001 році Концепція (основи державної політики) інформаційної безпеки України [5]. У 2002 році з проектом Концепції національної інформаційної політики виступив уряд В.Ф. Януковича [6], а вже в 2004 році ініціатором проекту Концепції державної інформаційної політики була Ю.В. Тимошенко [7]. Останню невдалу спробу прийняти Концепцію було зроблено урядом М.Я. Азарова [8].

Чинними нормативно-правовими актами, що регулюють відносини в національній інформаційній сфері, є такі:

– Закон України «Про основи національної безпеки України» від 2003 року, згідно з яким основними напрямками державної політики з питань національної безпеки України в інформаційній сфері є забезпечення інформаційного суверенітету України, удосконалення державного регулювання розвитку інформаційної сфери шляхом створення нормативно-правових та економічних передумов для розвитку національної інформаційної інфраструктури й ресурсів, упровадження новітніх технологій у цій сфері, наповнення внутрішнього та світового інформаційного простору достовірною інформацією про Україну [9];

– Закон України «Про Основні засади розвитку інформаційного суспільства в Україні на 2007–2015 роки», затверджений розпорядженням Кабінету Міністрів України від 15 серпня 2007 року № 653 [10];

– Доктрина інформаційної безпеки України, затверджена Указом Президента України від 8 липня 2009 року № 514/2009, що містить доволі прогресивні положення, які через свою декларативність і відсутність подальших законодавчих кроків щодо їх конкретизації жодним чином не позначилися на розбудові інформаційної безпеки на практиці [11];

– Стратегія розвитку інформаційного суспільства в Україні, схвалена розпорядженням Кабінету Міністрів України від 15 травня 2013 року № 386-р, у якій, зокрема, зазначається, що забезпечення інформаційної безпеки в процесі використання інформаційно-комунікаційних технологій є однією з найважливіших умов успішного розвитку інформаційного суспільства. Крім того, пріоритетом діяльності в галузі забезпечення інформаційної безпеки визнається також удосконалення нормативно-правової бази щодо забезпечення інформаційної безпеки, зокрема кібернетичної безпеки національної критичної інфраструктури [12].

Найбільш «свіжим» нормативно-правовим актом, прийнятим саме в контексті українсько-російського конфлікту, є Рішення Ради національної безпеки і оборони України «Про заходи щодо вдосконалення формування та реалізації державної політики у сфері інформаційної безпеки України» від 28 квітня 2014 року, введене в дію Указом Президента України від 1 травня 2014 року № 449/2014. У цьому документі українське керівництво нарешті наголошує на необхідності прийняття таких основоположних документів, як Стратегія розвитку інформаційного простору України, Стратегія кібернетичної безпеки України, закон про кібернетичну безпеку України, а також пропонує внести численні зміни до чинного законодавства.

Пропонується також розробити заходи протидії інформаційній агресії іноземних держав та негативному інформаційно-психологічному впливу [13].

Сподіваємося, що законодавчі зміни, проведені в комплексі з реструктуризацією системи національної безпеки, дозволять створити потужний механізм стримування та протидії зовнішньому агресору, зокрема в інформаційній сфері, яка в сучасних умовах перетворюється на вагомий чинник суспільного й державного розвитку. Шкода, що Україні довелося пройти через численні людські жертви, дестабілізацію політичного життя країни, масові протести, сепаратизм, втрату Криму щоб усвідомити важливість формування державної інформаційної політики та забезпечення інформаційної безпеки держави. Залишається вірити, що на цьому етапі нищівних втрат і прорахунків у державній політиці Україна зможе провести необхідне реформування, відновити стабільність у державі та довіру населення. Можливо, у майбутньому основоположні документи в ключових сферах життя суспільства й держави будуть розроблятися із залученням кваліфікованих спеціалістів та прийматися вчасно, без зайвої популістської риторики й політичних дебатів у парламенті.

Інформаційне законодавство повинне спрямовуватися на закріплення державної інформаційної політики, яка передбачає забезпечення гарантованого рівня національної безпеки в інформаційній сфері, нормального розвитку інформаційних технологій і засобів захисту інформації, виключення монополізму у відносинах власності на ЗМІ, запобігання розробленню деструктивних інформаційних технологій, захист авторських і суміжних прав тощо.

Держава повинна взяти на себе зобов'язання виховання молодого покоління, обмежити негативні наслідки розповсюдження провокаційних матеріалів і пропаганди. Водночас через вітчизняні ЗМІ необхідно формувати продуктивне та перспективне суспільне мислення.

Слід детально розглянути питання запровадження належних заходів, спрямованих на виявлення й недопущення прихованого впливу на суспільну свідомість із боку інших держав, міжнародних організацій та транснаціональних корпорацій. Також необхідно розробити методологію виявлення прихованих загроз.

Таким чином, проведений аналіз дає всі підстави стверджувати, що на сьогодні одним із пріоритетних завдань України повинне стати реформування державної інформаційної політики та забезпечення інформаційної безпеки. Необхідно розробити чіткі механізми протидії інформаційній агресії, які робили б Україну потенційно сильним гравцем у сучасній системі міжнародних відносин.

Література

1. Конституція України від 28 червня 1996 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>.
2. Про національну програму інформатизації : Закон України від 4 лютого 1998 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/74/98-%D0%B2%D1%80>.
3. Про проект Закону України про інформаційний суверенітет та інформаційну безпеку України : Постанова Верховної Ради України від 21 вересня 1999 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1072-xiv>.
4. Про інформаційну безпеку України : проект Закону України від 22 вересня 2004 року № 5732 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_2?id=&pf3516=5732&skl=5.

5. Про інформаційну безпеку України : Проект Закону України від 22 вересня 2004 року № 5732 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_2?id=&pf3516=5732&skl=5.

6. Про Концепцію національної інформаційної політики : проект Закону України від 13 грудня 2002 року № 2526 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_2?id=&pf3516=2526&skl=5.

7. Про Концепцію державної інформаційної політики : проект Закону України від 12 червня 2009 року № 4664 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_2?id=&pf3516=4664&skl=7.

8. Про Концепцію державної інформаційної політики : проект Закону України від 13 жовтня 2010 року № 7251 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_2?id=&pf3516=7251&skl=7.

9. Про основи національної безпеки України : Закон України від 19 червня 2003 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/964-15>.

10. Про Основні засади розвитку інформаційного суспільства в Україні на 2007–2015 роки : Закон України, затверджений розпорядженням Кабінету Міністрів України від 15 серпня 2007 року № 653 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/537-16>.

11. Доктрина інформаційної безпеки України : затверджена Указом Президента України від 8 липня 2009 року № 514/2009 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/514/2009>.

12. Стратегія розвитку інформаційного суспільства в Україні : схвалена розпорядженням Кабінету Міністрів України від 15 травня 2013 року № 386-р [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/386-2013-%D1%80/print1391673661173194>.

13. Про заходи щодо вдосконалення формування та реалізації державної політики у сфері інформаційної безпеки України : Рішення Ради національної безпеки і оборони України від 28 квітня 2014 року, введене в дію Указом Президента України від 1 травня 2014 року № 449/2014 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/n0004525-14>.

Анотація

Кирилюк О. В. Забезпечення інформаційної безпеки в умовах розбудови інформаційного суспільства в Україні. – Стаття.

У статті аналізується стан нормативно-правового забезпечення сфери інформаційної безпеки України та обґрунтовується необхідність реформування державної інформаційної політики в умовах розбудови інформаційного суспільства. Важливість розробки інформаційної складової державної безпеки демонструється на прикладі агресії Російської Федерації проти України.

Ключові слова: інформаційне суспільство, інформаційна безпека, інформаційна політика, агресія, нормативно-правове забезпечення.

Аннотация

Кирилюк О. В. Обеспечение информационной безопасности в условиях развития информационного общества в Украине. – Статья.

В статье анализируется состояние нормативно-правового обеспечения сферы информационной безопасности Украины и обосновывается необходимость реформирования государственной информационной политики в условиях развития информационного общества. Важность разработки информационной составляющей государственной безопасности демонстрируется на примере агрессии Российской Федерации против Украины.

Ключевые слова: информационное общество, информационная безопасность, информационная политика, агрессия, нормативно-правовое обеспечение.

Summary

Kyryliuk O. V. Ensuring information security in terms of the development of information society in Ukraine. – Article.

The article provides the analysis of the normative and legal regulation of the sphere of information security of Ukraine and gives reasons for the necessity of reformation of state information policy in terms of the development of information society. The importance of the development information component of state security is demonstrated on the example of the aggression of Russian Federation against Ukraine.

Key words: information society, information security, information policy, aggression, normative and legal regulation.